

A békebiróság.

Ha a miniszteri szó valóra válik, rövidesen életbelép hazánkban is az egyelőre csak papíron létező békebiróság.

Ez az intézmény épenséggel sem új keletű a magyar igazságszolgáltatásban és nyomait már a Horváth Boldizsár miniszter által az 1870. évben a képviselőház elé terjesztett, de törvénnyé soha nem vált javaslatban is megtaláljuk: majd a kisebb polgári peres ügyekre vonatkozó eljárásról szóló 1877. évi XXII. törvényekben, amelynek a békebírákra vonatkozó részét utóbb az 1893: XVIII. t.-c. csupán a községi bíráskodás alá eső ügyekre szorította és a békebíró ítélete ellen semmiségi panaszt engedett az illetékes törvényszékhez. Lényegében ugyan- ebben a megszükitett keretben vette át a békebíró intézményt az új polgári perrendtartás (756—757. §§.) és azzal a további leépítéssel, hogy a békebíráktól jogi képzettség nem kivántatik meg, csupán megfelelő erkölcsi és értelmi kellékekkel való rendelkezés; a Pp. szerint a békebírákat az igazságügyi miniszter helyett a belügyminiszter fogja kinevezni, amely a törvény azon elgondolására mutat, hogy ez az intézmény inkább a közigazgatási mint az igazságügyi szervezethez simuljon.

A békebíráskodás a Pp.-ben megrajzolt alakjában époly kevéssé bírta a jogkereső közönség szimpátiáját elnyerni, mint a vele teljesen korrelát másik intézmény, a községi bíróság. Ennek a jelenségnek okát számos anyagi jogi és még inkább praktikus eljárásjogi hiányban véljük feltalálni és azt hisszük, hogyha az igazságügyi miniszter ur békebíráskodás felélesztésével komoly szolgálatot kíván tenni a magyar jogszolgáltatásnak, akkor elsősorban ezeket a hiányokat kell megfelelően orvosolnia és a Pp.-nak vérszegény s ezért bizony életképtelen koncepciója helyébe a békebíráskodásnak megadni mindazokat az életfeltételeket, amelyek ezt a nyugati államokban virágzó intézményt nálunk is áldásos és a modern élet követelményeinek megfelelő institúcióvá tehetik.

Mindenek előtt szükségesnek tartjuk, hogy a békebíráskodás illetékességi és hatásköri béklyói tagittassanak. A miniszter ur szándéka szerint a békebírói tisztet ügyvédi képzettséggel bíró egyének fogják ellátni, és minthogy az ügyvédi kar nagy elszegényedésénél fogva aligha lesz nehéz kellőszámu pályázót találni, ennél fogva előreláthatóan a békebíráskodás jogászai nívója igen erősen fog emelkedni, ami a perérték felső határának felemelését legalább is 200 P-re jogossá teszi. Még fon-

tosabb volna azonban gyakorlatilag a békebirói intézményt valóban népszerűvé tenni szélesebb körök előtt is, ami elérhető volna azzal, ha a perrendtartás 760. szakasza helyébe a békebiráskodásra vonatkozólag oly illetékességi szabályozás lépne, amely a békebirák elé engedné a Pp. 32. §. (könyvkivonati illetékesség) valamint a Pp. 36. §. (ügyvédi díj és költség iránti perben az ügyvéd székhelyének illetékessége) alapján megindítható pereket, még abban az esetben is, ha békebíró idévénye az alperesnek az eljáró békebíró területén vagy székhelyén kívül kézbesíthető; természetesen a póstai uton való kézbesítés is megengedhető volna, úgy amint az jelenleg a járásbiróság előtt divik.

Valóban semmi ok sem szól amellett, hogy például egy 101 pengős ügyvédi díjat vagy pedig egy kereskedő által rendelt áru vételárát az ügyvéd illetve a bejegyzett cégü kereskedő saját székhelyének bírósága előtt keregettel érvényesítheti, ezzel szemben amennyiben a követelése csupán 99 P-t tesz ki, akkor már kénytelen a vidéki adós bíróságához fordulni és mindazt a nehézséget és kellemetlenséget magára venni, ami ezzel jár. Elvégre aki egy ügyvédet igénybevesz, az számoljon azzal, hogy nemcsak 100 pengőn felüli, hanem ennél kisebb összegű számláját is irodája székhelyén perelheti a megbízott ügyvéd; arról pedig szinte beszélnünk sem kell, hogy semmiféle méltánytalanság és semmiféle igazságtalan megterhelés nem származik egy kereskedőre nézve, ha 100 pengőn aluli számlatartozásáért is a hitelezője bírósága előtt kell felelnie és esetleges védekezését ott előterjesztenie.

Azt csak melleleg jegyezzük meg, hogy ezeknek a pereknek 70—80%-a amugy is mulasztási ítélettel végződne, míg a jelenlegi prakszisban szokásos fizetési meghagyásos eljárásban a kevésbé jóhiszemű adós igen gyakran ragadtatja magát arra, hogy a könnyűszerrel beadható ellenmondással az ügyet kissé elhuzza. A békebiráskodásnak az említett illetékességi címekkel való bővülése oly köröket is bekapcsolna ebbe az intézménybe, amelyek eddig csak jobb híján vették igénybe a fizetési meghagyásos eljárást, mert a községi bírászkodást tulságosan primitív és ügyvédi közbenjöttre teljesen alkalmatlan volta miatt mindenképen mellőzni kellett.

Ami azonban a békebiróságnak igazi jelentőségét megadná, azok az irányelvek, amelyek lehetővé tennék az ügyeknek jól és gyorsan való elintézését.

Kétségtelen, hogy a békebirónak — nevéhez méltón — elsősorban a felek között létesítendő békére, egyezsége

kell törekednie, de csak módjával. Ne felejtjük el, hogy a békebíró előtt nagy számban fognak szegényebb néposztályhoz tartozó egyének is megfordulni, akik mások előtt igen kicsiknek látszó ügyeiknek, gyakran csak néhány pengőt kitevő pereiknek felette nagy jelentőséget tulajdonítanak. Végtelen kárára volna a békebíró: intézménynek, ha a békebíró abba a látszatba kerülne, mintha hatalmi szóval, tulságos nyomással, valóságos kényszer-egyezségre igyekeznék a feleket rászorítani, akik azután nem azzal az érzéssel távoznának szobájukból, hogy az okos bíró köztük igazságot teremtett, hanem hogy megfélemlítés folytán voltak kénytelenek jogaikból engedni. A békebíró ne törekedjék tehát feltétlenül oly egyezség megkötésére, amelyre a felekből valódi akarat hiányzik, hanem ítélkezék. Ítéletének meghozásában azonban kell hogy a legtágabb körben érvényesítse a józan életfelfogás és tapasztalat minden elfogultságtól mentes bölcsességét. Itt is óvakodnia kell azonban mindenféle „szabadjogi“ önkényeskedéstől; a békebírónak sem szabad a fennálló törvényeken és egyéb jogszabályokon tultennie magát, azonban a tényállás megállapításánál és a felek ügyleti akaratának kutatásánál lényegesen nagyobb szabadsággal és a mérlegelésnek sokkal intuitívabb eszközzésével járhat el, mint a rendes bíróság.

A békebíró soha ne mondjon ki oly szentenciát, amely a rendes bíraskodás szabályaiba ütközik, mert a békebíró nem arra van hivatva, hogy bölesebbnek képzelje magát a királyi Kuriánál, de szabadabb keze kell, hogy legyen az élet apró fonákságainak felismerésében és a tényállások kellő megállapításában. A békebíró kellő és lelkiismeretes munkája oda irányuljon tehát, hogy ítélete összhangban legyen a modern jogtudomány által kimunkált általános jogfejlődéssel, de mentes mindattól a béklyóktól, amit a rendes bíraskodásnak aprólékos eljárási szabálya a súlyosabb jelentőségű ügyekben megkiván.

Főleg tehát az eljárási szabályzat az, amelynek a lehető legegyszerűbbnek és a lehető legpraktikusabbnak kell lennie.

A békebíró csak annyi tanut hallgasson ki, egyáltalán csak oly bizonyítást vegyen fel, amennyi okvetlenül szükséges. Szakértői szemlék helyett igyekezzék saját észleletével és a communis opinio böles megfontolásával véleményét megalapozni. Ne engedje, hogy a felek a perhez szorosan nem tartozó mellékes körülményekkel őt az ügy lényegétől eltérítsék, de viszont ne süket füllel hallgassa meg az egyszerű emberek beszédét sem, akik a lényegest sohasem tudják kellő formában előadni és így

a békebirónak sokszor zagyva hiábavalóságok közül kell majd az érdemleges tartalmat előkotornia. Nyilván erre gondolhatott az igazságügyi miniszter ur exorzéjában, amidőn a békebirótól nemcsak jogászai munkát kívánt; hanem ezenfelül filozófiai, vagyis inkább lélektani közreműködést is.

A békebiró tárgyalási jegyzőkönyve magától értetődően a vitának csakis legérdemlegesebb részét tartalmazhatja, az ítéletben pedig csupán az indokolás szükreszabott velejét, mert különben a sok írásos munka egyrészt feltartaná a bírót érdemleges munkája kellő elvégzésében, másrészt az eljárást is kelleténél hosszadalmasabbá tenné. A békebiró ítélete ellen intézhető jogorvoslatok körét megfelelően szükíteni lehet, mert hiszen lényegesen nagyobb garanciák mellett fog a magas jogászai képzettségű bíró ítélni, mint ahogy azt a Pp. elgondolta. Ehez képest a békebiró ítélete ellen egy bizonyos minimális összeg erejéig folyó perben (például 50 pengőig) a fellebbezést csupán a perújítás szabályai szerint engedniök meg, míg az ezt meghaladó értékű ügyekben a Pp. 763. §-a helyett a 756. §. szerinti megtámadási eljárás kiépítését javasoljuk, hogy felesleges fellebbezésekkel az eljárás el ne odáztassék. A Pp. 762. §. helyébe méltányosnak tartunk oly intézkedést, hogy bizonyos minimális értékű ügyektől eltekintve, az ügyvédi költség viselésében a pervesztes fél a Pp. általános szabályai szerint elmarasztható legyen.

Utoljára hagynuk — last but not least — a békebirák kinevezésével kapcsolatos személyi kérdést. Örömmel hallottuk a miniszter ur szavaiból, hogy első sorban tapasztalt, idős ügyvédeket kíván a tisztességgel felruházni; mi a magunk részéről hozzáfűzzük ehez azt a reményünket, hogy a jelöléseknél a kamarák véleményező jelölését a miniszterium bizonyára nem fogja figyelmen kívül hagyni. Oly személyekre kell a választásnak esnie, akik még teljes munkaerővel és a legmagasabb erkölcsi intaktsággal láthatják el tisztjüket; oly személyek legyenek az új békebirák, akik nem utolsó mentsvárúknak tekintik ezt a bizonyára megfelelő díjazással járó hivatást, hanem ellenkezőleg: akiknek az egyéni kiválósága életerővel és tekintéllyel fogja megtölteni ezt az intézményt. Erősen reméljük, hogy az indokolatlan protekció semmiféle alakjában sem fog jelentkezni a békebirák kiszemelésénél, mert ha nem az intézmény érdekében történék a válogatás, hanem mellékszempontokra tekinténe az illetékes körök, akkor ugy véljük, kár volt bolygatni a békebiráskodást, akkor aludt volna inkább tovább Csipkerózsika módjára.

Dr. Fränkel Pál.